

SILVIA BEKAVAC, ŽELJKO MILETIĆ, *GENEZA, STRUKTURA I ULOGA OSLOBOĐENIČKIH TIJELA SEVIRA I AUGUSTALA / GENESIS, STRUCTURE AND ROLE OF FREEDMEN BODIES OF SEVIRI AND AUGUSTALES*

Zadar: Sveučilište u Zadru, 2019., 307 stranica, 25 slika, 3 grafikona, 1 tablica

ISBN: 978-953-331-228-6

Zadar: University of Zadar, 2019, 307 pages, 25 illustrations, 3 charts, 1 table

ISBN: 978-953-331-228-6

Knjiga docentice dr. sc. Silvije Bekavac s Odjela za povijest umjetnosti i izvanrednog profesora dr. sc. Željka Miletića s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru, njezina mentora na poslijediplomskom studiju, predstavlja novu studiju o životu jednog dijela oslobođenika iz perspektive njihova društvenog života i u kontekstu stjecanja ugleda i utjecaja. Rad je proizašao, kako autori sami navode, iz problema s kojima se Bekavac susrela prilikom pisanja doktorske disertacije *Rimska religija i kultovi u društvenoj strukturi pretkršćanske Salone*, koji se mogu replicirati na područje rimske Dalmacije, ali i cijelog Carstva.

Knjiga je dvojezična, napisana na hrvatskom i engleskom jeziku, podijeljena na pet glavnih i numeriranih poglavlja kojima prethodi *Predgovor* (str. 10–11, iako same stranice prije početka glavnih poglavlja nisu numerirane) u kojem autori donose razloge i ciljeve pisanja knjige te neke metode koje su koristili prilikom istraživanja. To je, uz sam *Sadržaj* (str. 6–7) koji mu prethodi, jedini dio knjige koji ne prati praksu dvojezičnosti po kojoj se na lijevoj stranici nalazi tekst na hrvatskome, a na

A book by the assistant professor Silvia Bekavac, PhD, Department of Art History, and her mentor on the postgraduate level, the associate professor Željko Miletić, PhD, Department of Archaeology, at the University of Zadar, represents a new study on the life of a particular group of freedmen from the perspective of their social life in the context of gaining influence. Per authors' words, the book was born out of problems that Bekavac had encountered while writing her thesis *Rimska religija i kultovi u društvenoj strukturi pretkršćanske Salone* [*Roman Religion and Cults in Social Structure of the pre-Christian Salona*], which can be replicated on the territory of Roman Dalmatia, and also throughout the Empire.

The book is bilingual, written in Croatian and in English and divided into five main and numerated chapters preceded by *Foreword* (pp. 12–13, even though the pages before the main chapters are not numerated) in which authors state the reasons and goals for writing the book and some of the methods used during research. Alongside *Contents* (pp. 8–9), it is the only part of the book which does not follow

desnoj na engleskom jeziku, već je napisan u cijelosti na hrvatskome. Nakon numeriranih poglavlja slijede poglavlja *Zaključci* (str. 272–289), *Prilozi* (str. 290–293), kojem bi možda prikladniji naslov bio u jednini jer je tu naveden zapravo samo jedan epigrafski spomenik, tj. baza stupa pronađena u Misenu, te *Literatura* (str. 294–307) koja predstavlja uistinu impresivan popis što starijih, što novijih relevantnih naslova autora koji su se bavili aspektima rimskih oslobođenika u razdoblju principata, a u kojem su – govoreći iz perspektive povjesničara – trebali biti navedeni i relevantni antički izvori koje su autori koristili i naveli u bilješkama.

Prvo numerirano poglavlje, naslovljeno *August, carski kult i oslobođenici* (str. 15–48), bavi se društvenom ulogom oslobođenika te carskim kultom u doba cara Augusta. Autori tu donose kratak pregled poimanja oslobođenika u očima rimske javnosti te potrebu njihove organizacije u udruženja za koja postavljaju hipotezu da nisu nužno morala imati svećenički karakter. Poglavlje se nastavlja podužim, ali iznimno bitnim dijelom o carskom kultu Augustova doba kojim su autori nastojali prikazati primjere izjednačavanja svećeničkih službi namijenjenih građanstvu slobodnog rođenja i onih oslobođeničkih koje su nastale kasnije, gdje kao najznačajniji primjer, barem u sklopu nastavka knjige, argumentiraju da se Tacitovo spominjanje augustala u *Anallima* moralo odnositi ili na bratstvo senatora i imperijalne obitelji *collegium sodales Augustales* ili na (slobodno rođene) građanske *sacerdotes Augustales*.

Drugo poglavlje, naslovljeno *Razlikovanje sevira od sevira Augustala* (str. 49–117), predstavlja zapravo najznačajniji dio rada jer nizom epigrafskih primjera detaljnije argumentira postojanje historiografske pogreške prilikom identificiranja različitosti službi. Premisa autora o postojanju dvaju kolegija (*seviri* i *seviri Augustales*) te dva orda (*ordo seviralis* i *ordo Augustalium*) održiva je i prilično dobro objašnjena pomoću analize većeg broja natpisa pri čemu bi za stvaranje točne slike možda bilo bolje da nisu izbjegavali historiografski razvoj teme kao što su naveli. Poglavlje je dobro koncipirano te su Bekavac i Miletić uspjeli predstaviti mogućnost razdvajanja dviju, tj. četiriju službi, koje je dosadašnja historiografija najvećim dijelom izjednačavala.

Treće poglavlje naslovljeno je *Seviri* (str. 120–151) i u sedam potpoglavlja, kao što sam naslov

the bilingual pattern where the Croatian text is on the left page, and English on the right. Main chapters are followed by *Conclusions* (pp. 272–289), *Addendum* (pp. 290–293) which consists of one inscription, i.e. a base of a column found in Misenum, and *Bibliography* (pp. 294–307) which consists of an impressive list of both older and recent titles written by authors that deal with the aspects of Roman freedmen in the Principate. However, from the perspective of an historian, the chapter should have included a list of all ancient sources that the authors used and mentioned in the footnotes.

The first numerated chapter, titled *Augustus, the Imperial Cult, and the Freedmen* (pp. 15–48) deals with the social role of the freedmen and imperial cult in Augustan age. In the chapter, the authors have written a short examination of understanding the freedmen in the eyes of the Roman public and the need for their organizing in associations which, according to the authors' hypothesis, did not necessarily have priestly character. The chapter continues with a lengthy, but extremely important part about the imperial cult in Augustus' period in which the authors attempted to show examples of equalisation of priesthoods intended for the freeborn citizens and those intended for freedmen which appeared later. The authors argue that mention of Augustales in Tacitus' *Annals* must have referred either to the fraternity of senators and the imperial family *collegium sodales Augustales* or to the civic *sacerdotes Augustales*.

The second chapter, titled *The Differentiation between Seviri and Augustales* (pp. 49–117) represents the most important part of the book in which the authors, through series of epigraphic examples elaborate the existence of a historiographic mistake in identifying the differences between offices. The idea of the existence of two collegia (*seviri* and *seviri Augustales*) and two *ordines* (*ordo seviralis* and *ordo Augustalium*) is tenable and quite well explained through the analysis of a large number of inscriptions. The impression is that in order to generate an exact image, the authors should not have avoided the historiographic development of the topic. The chapter is well conceived and Bekavac and Miletić have managed to present the possibility of splitting the two i.e. four offices which have been so far treated as equal by the historiography.

govori, objašnjava funkcije sevirskih tijela koje Bekavac i Miletić predstavljaju kao zasebno udruženje šestorice, ne nužno istovjetno ostalim udruženjima koja su mogla biti sačinjena od šest ljudi. Autori su putem niza analiziranih natpisa išli na dekonstrukciju ideje postojanja zasebnih građanskih (a pod time se kod autora podrazumijevaju isključivo slobodnorodeni građani, ali ne i oslobođenici) i zasebnih oslobođeničkih sevira i njihove svećeničke uloge te objasnili mogućnost da je služba mogla biti zajednička ljudima navedenih statusa, pri čemu bi oslobođenici od sevira mogli napredovati do augustala, dok bi slobodnorodnim građanima to bila preliminarna funkcija slijeda časti. Prema autorima primjeri podizanja votivnih spomenika nisu dovoljan pokazatelj njihova značaja za carski kult jer je izostala prateća kulturna aktivnost, što je dobro argumentirano, kao i nastavak poglavlja u kojem naznačuju različitosti, kako ga oni nazivaju, korporatnog i javnog sevira te analiziraju sevirski ordo. Poglavlje završava objašnjavanjem hijerarhijske razlike seniorskih i juniorskih sevira i kraćim analizama sevirske blagajne i patronatstva.

Četvrto poglavlje, *Augustali* (str. 154–233), sadržajno je najduže i u devet potpoglavlja objašnjava funkcije augustalskih tijela i neke razlike u odnosu na sevire. Autori počinju objašnjavanjem augustalskih poslova koje putem analize natpisa diferenciraju od sevirskih zbog angažmana oko carskog kulta zbog kojih se u vrijeme Augusta podižu i augustalska sjedišta. U nastavku poglavlja Bekavac i Miletić kreću u stupnjevanje augustala pri čemu navode da je potrebno razlikovati tri nivoa – *seviri Augustales*, *Augustales corporati* i *ordo Augustalium* – koja su s vremenom postala dio jednog korpusa što detaljno argumentiraju u dva potpoglavlja. Preostali dio poglavlja bavi se augustalima kroz prizmu društvenih uloga, dok nekoliko potpoglavlja otpada na lokalne primjere kojima su autori nastojali prikazati problematiku njihova statusa.

Posljednje numerirano poglavlje, peto, naslovljeno je *Odnos građana i oslobođeničkih asocijacija* (str. 235–270), a u njemu autori raspravljaju o značaju koji oslobođenici imaju u Carstvu u okvirima građanstva te o mogućnostima koje im se otvaraju za socijalno napredovanje. Naglasak je stavljen na slobodnorodeni građanski sloj te njihov odnos prema oslobođenicima koji su unatoč slobodi i građanskom pravu ipak u neku ruku imali podređeni položaj.

The third chapter is titled *Seviri* (pp. 120–151), which throughout the seven subchapters, explains – as indicated by the title – functions of the seviri bodies that Bekavac and Miletić have introduced as separate associations of six persons, not necessarily equal to other associations composed of six people. The authors have deconstructed the idea of existence of separate civic (by their account exclusively freeborn citizens and not freedmen) and separate freedmen seviri and their priesthood and explained the possibility that the office could have been common for people of the aforementioned status wherein freedmen could progress from seviri to Augustales, and for the freeborn the office could have been the preliminary function of *cursus honorum*. The authors argue that the construction of the votive inscriptions is not enough of an indication of their importance for the imperial cult seeing as the accompanying cult activity was missing. The remaining part of the chapter deals with the differences between corporate and public seviri and provides an analysis of the seviri order and ends with the explanation of hierarchical difference between senior and junior seviri and short analysis of seviri treasury and patronage.

The fourth chapter, *Augustales* (pp. 154–233) is the longest and, throughout the nine subchapters, explains the functions performed by the bodies of Augustales and the difference between them and seviri. The authors have started with the explanation of jobs performed by the Augustales, which they distinguish from those done by the seviri because of the engagement in imperial cult, due to which the Augustal centres were built during the Augustus' time. Later in the chapter Bekavac and Miletić graduate Augustales and imply that three levels should be differentiated – *seviri Augustales*, *Augustales corporati* and *ordo Augustalium*, all of which became part of a corpus. The remaining part of the chapter deals with Augustales from the perspective of social roles, while some subchapters dwell on the localised examples which authors used to show the problem of their status.

The last numerated chapter, the fifth, is titled *The Relationship between Citizens and Freedmen Associations* (pp. 235–270). There the authors discuss the importance of freedmen in the Empire within the citizenship framework as well as possibilities of their social advancement. The emphasis is put on

Djelo *Geneza, struktura i uloga oslobođeničkih tijela sevira i Augustala* Silvije Bekavac i Željka Miletića predstavlja dobru i argumentiranu raspravu o problematici oslobođeničkih udruženja koje ide korak dalje u rasvjetljavanju slike postmanumisijskog života dijela rimskih oslobođenika. Postavljene su premise održive, a zaključci izvedeni iz istraživanja natpisa te odgovarajućih izvora i literature su prihvatljivi tako da se njihova argumentacija o međusobnoj različitosti tijela sevira i augustala može prihvatiti, ne nužno kao jedina, ali svakako kao najvjerojatnija teorija.

the freeborn citizens and how they relate to freedmen who are somewhat subordinate to them despite their freedom and citizenship.

Genesis, Structure and Role of Freedmen Bodies of Seviri and Augustales, a book by Siliva Bekavac and Željko Miletić represents a good and substantiated work on the problems of freedmen associations which goes a step further in uncovering the image of post manumission life of Roman freedmen. The premises set by the authors are tenable, and conclusions derived from researching the inscriptions and corresponding literary sources and literature are acceptable, so their argumentation about the difference between seviri and Augustales can be labelled, not necessarily as the only, but as the most likely theory.